

МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СЕРЕДОВИЩА ЗА ДОБИ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Юрій Легенький^{1*}, Анна Арєф'єва²

¹Київський національний університет культури і мистецтв

²Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

Анотація

Мета статті — визначити методологію сучасного екологічного підходу щодо середовища як системної цілісності. *Методологію дослідження* становить сукупність методів наукового дослідження: системний, полісистемний, компаративний підхід, трансцендентальний метод, феноменологічний, діалектичний, які використовуються як для культурно-історичної реконструкції середовища, так і для розкриття сутності сучасного проєктного процесу. *Результати*. Доведено, що культурні практики формування сучасного середовища стають ретрансляторами антропологічного, семіотичного та візуального поворотів, а інституції культурних практик — розгалуженим цілим, починаючи від ідеологічних настанов, шкіл, формальних і неформальних рухів, арт-утворень до віртуальних спільнот. Дизайн є конструктивно-будівна діяльність, яка моделює всесвіт. Це особливо чітко визначається в архаїчних культурах, зокрема в грецькій культурі. Культури Середньовіччя та Відродження вже змінюють парадигму, Новий час її трансформує, але етнокультура зберігає космоцентризм і варіативність моделей космосу, тобто, світобудова входить у моделі середовища на правах конструктивно-будівної стратегії. Кожна річ моделює всесвіт, несе в собі архетипи соборності, космологічного гурту, орієнтованого на тотальність спільноти, що розуміється як родова цілісність. *Наукова новизна* статті полягає в тому, що визначено, як сучасний проєктний простір дає можливість охарактеризувати процеси модернізації, трансформації імагінативного простору середовища. Середовище розглянуто як метакультурна цілісність на локальному, регіональному, глобальному рівнях презентації свого культурно-історичного потенціалу.

Ключові слова: культура; середовище; проєкт; антропологічний; семіотичний; візуальний повороти; системогенез; культурогенез

Для цитування

Легенький, Ю., & Арєф'єва, А. (2022). Методологічні проблеми формування середовища за доби глобалізації. *Вісник КНУКіМ. Серія: Мистецтвознавство*, 46, 244-250. <https://doi.org/10.31866/2410-1176.46.2022.258803>

ВСТУП

У ХХ столітті радикально змінилися культурні виміри людського буття. Зокрема, такі культурні практики, як архітектура, дизайн, реклама стають надзвичайно актуальними в плані не лише образних трансформацій, стереотипів, архетипів культури повсякдення, але й у просторі збереження регенерації і актуалізації культурно-історичного потенціалу середовища. Відбулася еволюція мислення художників, дизайнерів і модельєрів, які намагаються знайти нестандартні рішення у відпо-

відь сучасним тенденціям глобалізації, уніфікації та ніщівиння національної самобутності культури. Архітектура пропонує свої альтернативи, свої варіанти і свої реалії актуалізації етнокультурного досвіду. Здається, що власне архітектурне середовище як мегаструктура є недостатньо визначеним горизонтом, обрієм культуротворчості, що здійснює альтерглобалістський проєкт, який реалізується в тих контекстах, які формуються в молодих національних державах колишнього СРСР.

Відбулася також надзвичайно гостра трансформація інтерпретативних парадигм культу-

рологічного, мистецтвознавчого аналізу практик культури, зокрема з антропо-екологічними проблемами; виникає антропологічний поворот в культурології, де архітектура інтерпретується як «нелінійна» цілісність формотворення. Поруч з антропологічним та поворотом, поворотом до особистості, її долі, планетарної вдачі, яка ідентифікується з національною долею, долею людства на планеті земля, можна визначити семіологічний або семіотичний поворот, де головним фактором інтерпретації стає мова, лінгвістичний тезаурус, а мовні адекватії культури набувають ознак конституативно-інтерпретативного характеру.

Після семіологічного повороту дослідники констатують так званий візуальний поворот, де такі конструкти, як дискурс, текст, перетворюються на візуальні патерни, себто візуальні конструкції, які визначаються як гештальт, своєрідний арт-простір, що презентує обсяг інтерпретації в рамках тієї реальності, яку позначають як «окуляцентризм» — довіру до візуальної реальності. Весь простір парадигм інтерпретації сучасних новацій, так чи інакше, визначає здебільшого той напрям осмислення середовища як «ойкумени» людства, «мозаїчної антропосфери», за Л. Гумільовим, який пов'язується з комунікацією, орієнтацією в просторі, трансформацією меж вербально-візуального континууму, геополітичними та екологічними реаліями. Втім, існує проблема, яка все більше й більше спонукає до потреби збереження цілісності людини в контексті тих трансформацій, які відбулися в антропологічному, онтологічному, семіотичному й візуальному поворотах трансформації середовища як мегаструктури. Поворот як інтерпретативна парадигма характеризує зміну засад, зміну систем інтерпретативного бачення; це певне обертання протиріч, намагання почати жити по-новому.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Еволюція середовища як культурно-історичної цілісності досліджувалася в працях Ю. Асеєва (Асеєв, 1989), О. Габричевського (Габричевский, 2002), В. Глазичева (Глазычев, 2002), А. Іконнікова (Иконников, 2002), Ле Корбюзьє (Ле Корбюзье, 1977) та ін. Проблема формування екологічної парадигми як засадничого принципу культуротворення визначена в дослідженнях М. Кисельова та ін. (2006), Д. Ліхачова (Лихачев, 1991), Е. Морена (2005) та ін. Методологічні проблеми дизайну інтер'єру розглядалися в наукових розвідках В. Абизова та А. Сідорової (2020), Н. Барни (2016), Ю. Легенького (2005) та ін. Проте, співвідношен-

ня принципів екологічного підходу та системогенезу середовища як культурно-історичної цілісності ще не дістало культурологічного визначення.

Мета статті — визначити методологію сучасного екологічного підходу щодо середовища як системної цілісності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретичний інтерес до середовища як певного мегасистемного проекту виник на межі XIX–XX століть як гостра спонукка, інтенція регенерації втрати цілісності стильових регуляторів (моностилізму класицизму з приходом еkleктики), синтезами стилю модерн, просторовими трансформаціями авангарду, тоталітарними мегаломанами в архітектурі та подальшою урбанізацією і контр-ідеями дезурбанізації, що прийшли як архітектурні антиутопії. У постмодерній рефлексії, яка формується в 60-ті роки XX століття, регенеративні тенденції вже не такі актуальні, вони вписуються в семіотичний поворот, який визначає мову міфу як мову конституативного механізму простору формотворення. Твори Р. Барта, Ж. Бодрійяра відображують ті метаморфози й трансформації, які відбуваються в постмодерні в цілому, зокрема в архітектурі, рекламі тощо.

Слід зазначити, що теоретичні твори архітекторів, зокрема постмодерністів (Р. Вентурі, П. Ейзенмана), які присвятили багато уваги проблемі складності, екологічності, гомеостазу, що була сформульована ще в стилі модерн як єдність теургізму, віталізму, орнаменталізму, а потім плавно перейшла в авангард, який був гостро заангажований проблемою месіонізму, «спасіння» людства. Втім, постмодерн перетворює міф на конотативну знакову систему «вторинного міфу». Отже, строката тканина постмодерної рефлексії спонукає до формування нелінійного тексту рефлексії, нелінійного контексту формотворень, що не можна визначити в рамках картезіанської (метрично означеної, лінійної) методології.

Багатовимірний простір мультиверсуму можна визначити ще як суто інтерпретативну даність мистецтвознавчої, естетичної, естетичної рефлексії, що, так чи інакше, дає можливість означити складність феномена середовища в рамках його трансформації. Простір регенерації практик культури, зокрема архітектури, визначається в трьох контекстах, які мають свої модулі або сегменти осмислення системогенезу середовища. Це локальний модуль, пов'язаний із ландшафтом, місцевими традиціями, конкретикою самоздійснення культурних практик у рамках певного етносу протягом хронологічної матриці його існування. Ло-

кальний модуль є неперевершеним як джерельна база, яку описують або реконструюють в контексті польових досліджень, в контексті збереження, модуляції, інтерпретації досвіду побутування середовища етносу, зокрема української оселі.

Регіональний модуль описує існування поліетнічної «мозаїчної антропосфери». Трансформація етнопростору не є одномірною, має свої регіональні ознаки, які пов'язані з традиціями тієї чи іншої культури, того чи іншого регіону. Існує регіоналістика формування середовища — європейська, азіатська, тихоокеанська, північноамериканська, латиноамериканська та ін. Це той регіональний вимір, де національні культури формуються на підставі асиміляції, а інколи адаптації й знищення етносів. У регіональному вимірі одні етноси домінують, інші нівелюються, трансформуються. Субетнічна характеристика культуротворення середовища має свої регіональні риси, залежить від тих чи інших обставин. Національна проблематика культури містить простір взаємодії етносів, простір їхньої популяції й трансформації як спільного існування.

Глобальний модуль характеризує вимір культуротворення, пов'язаний із нівеляцією, трансформацією національних культур, де етнокультура стає важливим зразком цілісності, тим альтерглобалістським взірцем, який показує, що цілісність людини залежить від ландшафту, природи, середовища, яке нещадно псується й нищиться в рамках сучасних, так званих, технічних та інших революцій. Не одна технічна, технологічна, наукова й будь-яка інша революція не призвела до того, щоб культура гармонійно розвивалася.

Культура стає тим адаптером і тим механізмом, який вносить гармонію, допомагає повернутися до ідеалу тієї цілісності, в якій вона існувала раніше. Багато дослідників, зокрема Леві Стросс, Жан Бодрійяр, свідчать про те, що людина була більш щасливою в архаїчних культурах, а в культурі сьогодення вона надзвичайно самотня й нещасна. Втім, цю самотність і цю, будемо говорити, рефлексію натовпу певною мірою долає архітектура. Долає тим, що завжди зберігає свій стрижень гармонізації глобального світу, стає альтерглобалістським проектом.

Отже, архітектура у вимірі наслідування традиції є неперевершеним взірцем і зразком гармонізації відносин людини й іншої людини, людини й гурту, нації, людини й планети, людини і всесвіту. Людина як родова істота, яка визначається в рамках гармонійних відносин культури ХХ століття, намагається утворити новітній міф, який би генерував і трансформував витoki гуманного ставлення людини до природи. Можна говорити

про певний проектний простір середовища як мегаструктури, де проект розуміється широко — не лише як діяльність окремих шкіл, груп дизайнерів, а як передбачення майбутнього в рамках регенерації метафізичних витоків екосистеми.

У сучасних філософських та культурологічних дослідження актуалізуються такі філософські методи: трансцендентальний, феноменологічний, діалектичний. Трансцендентальний метод походить від кантівської методології, допомагає визначити, яким чином можливе щось у просторі формотворень середовища. Це створює проективний модус інтерпретації середовища в площині можливого. Важливо визначити, чи була можливою архітектура ХХ-го століття в рамках етнокультурної парадигми, модерну, авангарду й постмодерну. Модус можливого надзвичайно важливий як визначення межі, горизонтів та обривів формотворення, намагання охарактеризувати їх як проект культури, а також визначити, які можливості могли б існувати в ХХ столітті в просторі середовища, але не були розвинуті.

Феноменологічний метод визначає поле виявлення можливостей культури, зокрема в архітектурі, як реальність, яка виявилася або могла би бути виявленою в тих чи інших обставинах, на підставі тих чи інших протиріч, спонук, інтенцій тощо. Діалектичний метод характеризує межу й засоби трансформації протиріч, можливості переходу феноменів культури від одного стану буття до іншого.

Отже, важливо зазначити, що етнокультурний простір середовища стає іншим, втрачає ознаки етнічності, перетворюється на технообраз, але зберігає свою феноменологічну тканину, яка в редукованому вигляді несе в собі етногенез або біогенез культури як певний взірець, незмінну константу. Також важливо зазначити ті реляції, переходи, які відбуваються в рамках трансформації стилів модерн, авангарду, постмодерну. Як трансформуються настанови теургізму, віталізму, орнаментальності та перетворюються на месіонізм авангарду, а також полівекторність, поліструктурність образної синестезії середовища, що утворюється в постмодерні.

Системний та полісистемний методи доповнюють аналіз тим, що архітектура визначається у векторі різних систем — соціальної, ідеологічної, етнічної, культурної, полікультурної тощо. Ці системи визначаються в контексті функціонування середовища в просторі культури того чи іншого часу.

Отже, протилежні модуси або локуси легалізації, музеєфікації, регенерації та глобалізації, універсалізації культурних практик характеризу-

ють середовище як певний епіцентр культуротворчості, епіцентр альтерглобалістських стратегій, концепцій, які зараз існують в кожній культурі як один зі способів протистояти редукції духовного начала культури. Так, тоталізація, адаптація, гомогенізація, редукція культурного цілого, що походить від глобалізації, потребують звернення до реконструкції універсального, планетарного процесу етногенезу й культурогенезу. Важливо, що етногенез не закінчується з формування етносів і націй, а продовжує існувати в рамках вторинних моделюючих систем, якими є мистецтво, такі культурні практики, як архітектура, дизайн, реклама і ін.

Варто зауважити, що масова культура психологічно ідентифікувалася з натовпом. У натовпі людина втрачає розум, адже натовп може бути різним — згуртованим у масу й розпорошеним. Особливо актуально це сьогодні, в період доміанти мас-медіа, коли людина стає самотньою біля телевізора. Розпорошений натовп свідчить про те, що виникає ще одна стихія або субстанція культурогенезу. Так, архітектор В. Глазичев (Глазычев, 2002) засвідчив, що поруч із водою, вогнем, акваторіями у великих містах виникає ще одна стихія — натовп. Натовп у просторі середовища раптом стає не лише стихією, а й культурною субстанцією, носієм масових спонук, спокус і культурних цінностей, фантомів сакралізації побуту в екологічній ніші споживання культурних цінностей. В. Бенямін перший помітив, що технообраз, техногенез надзвичайно гостро корелюють з особистістю, індивідуальністю, всім тим, чим живе й живиться класична культура.

Можна стверджувати, що все більше формується потяг до осмислення феноменологічних реалій системогенезу середовища повсякдення. Культура повсякдення завжди з'єднана зі структурами етнокультури: звичаєвою, правовою, моральною, святковою, видовищною аурую. Системогенез аналізується з точки зору часових і просторових реалій континууму, де структурується полівекторний та полімодальний образ дії системи як гетерохронія (багатовимірність часового контексту існування системи). За Анохіним (Анохин, 1978), — це така реальність, коли всі підсистеми функціональної системи існують в різному часі, синхронізовані на часовість індивідуального існування підсистем, що призводить до регенерації потенціалу системи. П. Анохін пише:

Важко знайти в історії цивілізації такий період, про який можна було б сказати, що саме тоді виникає ідея про цілісність і єдність світу. Вірогідно, вже при першій спробі зрозуміти світ людина, що мислить, зіткнулась з виразною гармонією

між цілим універсумом і окремими деталями. Однак за самою суттю людського розуму вона завжди має справу з безпосередньо конкретним оточенням, з явищем ізольованої «ніші». І ці конкретні образи впливають на весь хід дій пізнавальної діяльності. Безпосереднє, окреме мало практичне значення для удосконалення діяльності, що пристосовує людину до світу, і тому абстрактне «ціле» прийшло в її пізнавальну діяльність значно пізніше. (Анохин, 1978, с. 49)

Пристосування, адаптація й моделювання часо-просторових структур континууму в системогенезі приводить до того, що виникає певна функціональна система. Еволюція живих систем, з точки зору П. Анохіна, — це універсальна і єдина можливість пристосування організму до зовнішнього світу. За допомогою механізму випередження майбутнього (акцептора дії) вже найпростіші живі організми відмежовуються від зовнішнього світу. Це актуально за умов, коли такі культурні практики, як архітектура, дизайн почали цікавитися тим, яким чином виявляється жива структурність матерії в біонічному просторі. Випередження й випереджувальна дія як передбачення тих змін, які відбуваються в дійсності, є необхідним і достатнім механізмом пристосування живого ества до органічного світу. Себто акцептор дії, або той механізм, що випереджує реальність, програмує функціонування системи, є тим механізмом, який допомагає визначити функціональність системи та відображає такі етапи її формування:

1. Який результат повинен бути отриманий?
2. Коли саме він має бути отриманий?
3. Через які механізми повинен бути отриманий цей результат?
4. Як саме система повинна бути впевнена в достатності отриманого результату? (Анохин, 1978, с. 70)

Ці констатації дають можливість вийти на більш широкі узагальнення. П. Анохін вбачає принцип поліфункціональності системи в гетерохронії:

Гетерохронія в буквальному сенсі — це зсув в часові закладки будь-якого органу або змін темпів розвитку в ембріоні даної особи в порівнянні з закладкою цього органу у попередників. З самого поняття можна визначити, що зсування в часі може або можливе в бік більш ранньої закладки органу, або, навпаки, в бік запізнення закладки. (Анохин, 1978, с. 137)

Можна сказати, що натуралістичний підхід свідчить про те, що система вписується в конти-

нуум, а сама адаптивна система є вже системою натуралізованого циклічного пристосування до просторово-часових детермінант. Соціогенна концепція культурогенезу, навпаки, свідчить про те, що соціальні механізми, які утворюють цілісність, несуть в собі потенціал всієї системи. Так, в системі існують такі підсистеми, які є «більшими», ніж вся система. Про це пише О. Лосєв та інші дослідники. Системотворча інтегративна роль культурогенезу культурних практик призводить до того, що в системі випереджається час горизонтальних взаємодій (структурується потрібне майбутнє та минуле системи) і утворюється вертикаль, яка відповідає за цілісність системи.

Архітектура теж стає носієм передбачення майбутнього, що має системні ознаки. Втім, ці системні ознаки можна визначити як культурогенез та антропогенез середовища в контексті тієї бінарності, яку дослідники системогенезу визначили як доповнення. Будь-який процес антропогенезу доповнюється культурогенезом. У XXI столітті виникає інша функціональність, де модус передбачення зсувається з будови механізму проєктування, певного дизайнера, конструктора системогенезу до стохастичності, спонтанності викидів системної реакції, що здійснюються через перебір варіантів пристосування й водночас адаптації вже не на правах суто натурального зв'язку, як це було в П. Анохіна, а зв'язку комунікативного, опосередкованого зворотним зв'язком. Так, система, щоб вижити, перебирає всі можливі варіанти, зокрема повертається у світ першовитоків. Повернення до метафізичних витоків спонукає до розшуку нової бази, платформи відтворення свого функціонування. Як зазначав Морен:

Системний або організаційний принцип прив'язує пізнання частини до пізнання цілого. При цьому здійснюється маятниковий рух від частин до цілого і від цілого до частин. Ідея системи означає, що ціле „більше суми частин”. Від атомів до зірок, від бактерії до людини і суспільства, організація цілого призводить до виникнення у нього нових якостей, або властивостей, щодо частин, розглянутих в їхній відокремленості. (Морен, 2005, с. 16)

Морен також постулює певну «сибернетику» — синергетично прочитані принципи кібернетики за моделлю петлі рекурсії, стверджуючи, що навколишнє середовище не тільки співіснує; воно є також і співорганізатором.

Навколишнє середовище, однак, не втрачає свій характер як співорганізатор дії. Як бачимо, навко-

лишнє середовище, ставши екосистемою, себто спонтанною машиною, яка створилась в результаті взаємодії з живими ествами, в одній і тій же «ніші» уявляється як щось набагато більше, ніж запас споживних речовин і набагато більше, ніж джерело негентропії, з якого всі створіння черпають організацію. Це один із проявів життя, який є таким же фундаментальним, як індивідуальність суспільства. (Морен, 2005, с. 242-243)

Сибернетика визначається як нова версія кібернетики, яка стала не тільки наукою про комунікативну організацію, а й наукою про управління шляхом комунікації. Сибернетика вносить у комунікативний контекст вольовий імпульс системності як випередження всіх можливих трансформацій і подолання ентропії. Все це є можливим на підставі того, що система омолоджується, апелює до глибинних механізмів простих рішень, які існували на попередній стадії.

Дослідження процесів культурогенезу з позиції інтенсифікації горизонтальних (глобалізаційних) зв'язків, які завжди здійснювалися в культурі, потрібні для осмислення того цілого, яке визначається як системогенез диференційних практик культури, зокрема середовища. Окремі практики культури не просто виживають, пристосовуються до просторово-часового континууму, як говорив П. Анохін (Анохин, 1978), а моделюють всі свої популяції в культурогенезі, утворюючи найбільш сприятливу форму культурної адаптації людини до навколишнього середовища й утворюють найбільш гармонійний образ світу, в якому людина стає епіцентром продукування цілісності універсуму.

Визначимо висхідні проєктні моделі в сучасному середовищі. Отже, поняття «деконструкція» в постмодерні характеризує можливість трансформації, зсуву, різких перевтілень. Втім, гіперкритичний дискурс усувається й заміщується іншими механізмами культуротворення, які характеризують гармонізацію на підставі стилізації. Деконструкція переутворюється на реконструкцію в екологічному вимірі проєктного процесу. «Генетичний алгоритм» — це певна сучасна натурфілософія нетрадиційних (позастильових, навіть, позакультурних) методів проєктування, орієнтованих на дигітальні технології.

ВИСНОВКИ

Нетрадиційні методи проєктування середовища пов'язані з тим, що відносини замовника й проєктанта опосередковує вже не річ, а допоміжний детермінатив — комунікант; річ функціонує не на правах пріоритетної, а конкурентноздат-

ної моделі. Отже, відносини речей реалізуються як проектне поле змагання пріоритетів — функціональних, естетичних, семантичних та інших. Важливо зазначити те, що відбудеться, коли річ буде внесена в поле змагання. За таких умов самодостатність речі усувається. Творчість, орієнтована на річ, стає творчістю, орієнтованою на відносини речей; річ розпредмечується, втрачає свою функціональність, втрачає міфіологічність та семантичність. Все це свідчить про те, що категорія «середовище» в певній мірі урівнює річ і людину. Адже, якщо людина є таким же гвинтиком середовища, як усе інше (стіл, стілець, зупинка біля тролейбусу тощо), то утворюється зовсім інший образ людини й світу.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Абизов, В. А., & Сідорова, А. О. (2020). Особливості дизайну внутрішнього виставкового простору: композиційні прийоми та засоби. *Технології та дизайн*, 4(37). <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/17013>
- Анохин, П. К. (1978). *Избранные труды. Философские аспекты теории функциональной системы*. Наука.
- Асеев, Ю. С. (1989). *Стили в архитектуре Украины*. Будівельник.
- Барна, Н. І. (2016). *Естетична еволюція проектної діяльності в контексті художньої культури XX-XXI століть* [Дисертація доктора філософських наук, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова]. Репозитарій Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11787>
- Вентури, Р. (1993). Разнообразие, уместность и изображение в историзме или PLUS Ca CANGE... *Архитектон*, 4, 21-25.
- Габричевский, А. Г. (2002). *Морфология искусства*. Аграф.
- Глазычев, В. Л. (2002). *Архитектура. Энциклопедия*. Астрель, АСТ.
- Иконников, А. В. (2002). *Архитектура XX века. Утопии и реальность* (Т. 2). Прогресс-Традиция.
- Кисельов, М. М., Гардашук, Т. В., Зарубицький, К. Є., Деркач В. Л., & Вишняк, Є. Д. (2006). *Екологічні виміри глобалізації*. Парапан.
- Ле Корбюзье. (1977). *Архитектура XX века* (2-е изд.; К. Т. Топуридзе, ред.). Прогресс.
- Легенький, Ю. Г. (2005). *Об архитектуре (очерки теории дизайна интерьера)*. КНУКіМ.
- Лихачев, Д. С. (1991). Экология – проблема нравственная. *Наше наследие*, 1, 3-7.
- Морен, Э. (2005). *Метод. Природа Природы* (Е. Н. Князева, пер.). Прогресс-Традиция.

REFERENCES

- Abyzov, V., & Sidorova, A. (2020). Osoblyvosti dyzainu vnutrishnoho vystavkovoho prostoru: kompozytsiini pryiony ta zasoby [Features of the design of the internal exhibition space: compositional techniques and means]. *Tekhnolohii ta dyzain* [Technology and Design], 4(37). <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/17013> [in Ukrainian].
- Anokhin, P. (1978). *Izbrannyye trudy. Filosofskie aspekty teorii funktsional'noi sistemy* [Selected Works. Philosophical Aspects of the Theory of Functional System]. Nauka [in Russian].
- Aseev, Yu. (1989). *Stili v arkhitekture Ukrainy* [Styles in the Architecture of Ukraine]. Budivelnik [in Russian].
- Barna, N. (2016). *Estetychna evoliutsiia proektnoi diialnosti v konteksti khudozhnoi kultury XX-XXI stolit* [Aesthetic Evolution of Project Activity in the Context of Artistic Culture of the 20th and 21st Centuries] [Doctoral Dissertation, National Pedagogical Dragomanov University]. Electronic National Pedagogical Dragomanov University Repository. <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/11787> [in Ukrainian].
- Gabricheskiy, A. (2002). *Morfologiya iskusstva* [Morphology of Art]. Agraf [in Russian].
- Glazychev, V. (2002). *Arkhitektura. Entsiklopediya* [Architecture. Encyclopedia]. Astrel', AST [in Russian].
- Ikonnikov, A. (2002). *Arkhitektura XX veka. Utopii i real'nost'* [Architecture of the 20th Century. Utopias and Reality] (Vol. 2). Progress-Traditsiya [in Russian].
- Kyselov, M., Hardashuk, T., Zarubytskyi, K., Derkach V., & Vyshniak, Ye. (2006). *Ekolohichni vymiry hlobalizatsii* [Environmental Dimensions of Globalisation]. Parapan [in Ukrainian].
- Le Corbusier. (1977). *Arkhitektura XX veka* [20th-Century Architecture] (2nd ed.; K. Topuridze, Ed.). Progress [in Russian].
- Legenkyi, Yu. (2005). *Ob arkhitekture (ocherki teorii dizaina inter'era)* [About Architecture (Essays On the Theory of Interior Design)]. KNUKIM Publishing [in Russian].
- Likhachev, D. (1991). Ekologiya – problema нравstvennaya [Ecology is a Moral Problem]. *Nashe nasledie*, 1, 3-7 [in Russian].
- Morin, E. (2005). *Metod. Priroda Prirody* [Method. Nature of Nature] (E. Knyazeva, Trans.). Progress-Traditsiya [in Russian].
- Venturi, R. (1993). Raznoobrazie, umestnost' i izobrazhenie v istoritsizme ili PLUS Ca CANGE... [Diversity, Relevance and Depiction in Historicism or PLUS Ca CANGE...]. *Arkhitektion*, 4, 21-25 [in Russian].

METHODOLOGICAL ISSUES OF SHAPING THE ENVIRONMENT DURING THE ERA OF GLOBALISATION

Yurii Lehenkyi^{1*}, Anna Arefieva²

¹Kyiv National University of Culture and Arts

²National Pedagogical Dragomanov University

Abstract

The purpose of the article is to define the methodology of the modern ecological approach to the environment as system integrity. *The methods* are systematic, polysystemic, comparative approach, transcendental method, phenomenological, and dialectical, which are used for cultural and historical reconstruction of the environment and to reveal the essence of the modern project process. *Results*. It is proved that cultural practices of modern environment formation become repeaters of anthropological, semiotic and visual turns, and institutions of cultural practices — a branched whole, from ideological guidelines, schools, formal and informal movements, art formations, to virtual communities. Design is a constructive activity that models the universe. It is especially clear in archaic cultures, even in Greek culture. The cultures of the Middle Ages and the Renaissance are already changing the paradigm; the New Age is transforming it, but ethnoculture retains cosmocentrism and variability of space models; that is, the universe is included in the model of the environment as a constructive strategy. Everything models the universe, every thing carries the archetypes of catholicity, a cosmological group focused on the totality of the community, understood as tribal integrity. *The scientific novelty* of the article is that it defines how modern design space makes it possible to characterise the processes of modernisation, transformation and imaginative space of the environment. The environment is considered as a metacultural integrity at the local, regional, and global levels of presentation of its cultural and historical potential.

Keywords: culture; environment; project; anthropological; semiotic; visual turns; systemogenesis; culturogenesis

Інформація про авторів

Юрій Легенький, доктор філософських наук, професор, Київський національний університет культури і мистецтв, вул. Євгена Коновальця, 36, Київ, Україна, 01133, ORCID iD: 0000-0002-6567-4730, e-mail: Y.Legenkiy1949@i.ua

Анна Ареф'єва, кандидат філософських наук, докторант, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, вул. Пирогова, 9, Київ, Україна, 02000, ORCID iD: 0000-0003-4619-9281, e-mail: anna.arefieva@gmail.com

Information about the authors

Yurii Lehenkyi*, DSc in Philosophy, Professor, Kyiv National University of Culture and Arts, 36 Ye. Konovaltsia St., Kyiv, 01133, Ukraine, ORCID iD: 0000-0002-6567-4730, e-mail: Y.Legenkiy1949@i.ua

Anna Arefieva, PhD in Philosophy, Doctoral candidate, National Pedagogical Dragomanov University, 9 Pyrohova St., Kyiv, 02000, Ukraine, ORCID iD: 0000-0003-4619-9281, e-mail: anna.arefieva@gmail.com

*Corresponding author

